

Különös jelentősége van a kötetben az időnek. Messze nem objektív módon, és korántsem egy irányba halad. Ragadós, bumeráingszerűen visszatérő, kibogozhatatlanul a narrátor köré csavarodó entitásként viselkedik inkább. Az idő mértékegység – fejt ki már a kötet legelején a kis Doru nagyapja –, amivel a boldogságot és a szomorúságot mérjük. (13.) Az idő valami, ami elszámoltat, számon kér. Belátni segít tán, és elfogadni.

A kötetben különösen tekereg az idő. A fejezetcímek datálása 1975 márciusától 1975 decemberéig tart, de ezek a legritkább esetben fedik az adott szakaszban elbeszélte események megtörténtének idejét. Nem csak az 1975-ös évről szól elvégzőre a regény. Abban lehet már viszont valami, hogy a fejezetek címei tavasztól télig, születéstől halálig kísérik az olvasót. A *Szocialista szappanopera* temetések regénye ugyanis. Egy korszakot és annak megannyi áldozatát temetik el benne.

A korszak – és a regény – végén elhallgat a fegyverropogás. Két öreg ember marad a földön, Nicolae és Elena Ceaușescu. Két újabb halott. Nemzedékek életének megnyomorítói. És amíg felszáll a torkolattűz füstje, ujjong mindenki, vége. Csakhogy – teszi hozzá óvatos-borúsán Doru Pop –, a vér nem a földbe szívárog, hanem a lelkekbe, az emlékek pedig velünk maradnak mindvégig. Élni ezért aztán sem lesz sokkal könnyebb, mint akkor meghalni. (*Lector Kiadó*)

VASS NORBERT

A részletek kora

HUTVÁGNER ÉVA: *ÖRÖK FRONT*

Hitelesen elbeszéli az apokalipszist, valamint két egész élet tartalmát belesűríteti egyetlen történetbe nem könnyű vállalkozás, mégis ez az alapötlet adja Hutvágner Éva első kötetének kiindulópontját. Az *Örök front* rövid, tömör és tömény, fontos eszköze a sűrítés, amelynek sikerültsége az arányokon múlik: mennyire, de legfőképpen hogyan képes vegyíteni a két főszereplő életének mikrotörténetét az egész emberiség pusztulásának körülményeivel. A válasz szerencsére egyértelmű: a regény eleget tesz ennek a követelménynek, a személyes és az egyetemes történetek kiegészítik, felerősítik, akár le is képezik egymást.

A kötet kezdőképe közvetlenül a vég előtti pillanatokat tárja elénk: egy Apophis nevű kisbolygó közelít megállíthatatlanul a Föld felé, a pusztulás elkerülhetetlen, az emberek ennek tudatában próbálnak még utoljára tenni valamit – vagy éppen semmit. Ám nem egyedül a regény nyitánya kezdődik nem sokkal a becsapódás előtt, hanem eltérő kezdőponttal ugyan, de a kötetet alkotó mind a három fejezet is, viszont minden egység zárása ugyanúgy az Apophis megérkezése. Ettől függetlenül a fejezetek nem ugyanazt akarják elmondani másként, hanem kisebb-nagyobb részletekkel egészítik ki egymást – mégsem állítható biztosan, hogy a végére a részek összeillesztése kiad egy átlátható egészet. A nagyobb egységeken belül is számtalan kisebb időben, térben, nézőpontban eltérő egység található, ami így azt a benyomást kelti, hogy ennek a történetnek meghatározhatatlan számú

darabja van, kibogozhatatlan az eleje, és a vége is az volna, ha nem zúzná össze, és nem vetne véget a megoldás keresésének a másik bolygó becsapódása.

A szöveg szerkezetének töredezettsége egyúttal hozzájárul annak az atmoszférának a megteremtéséhez is, ami az Apophis közeledtét érző Föld végnapjait jellemzi. A kisbolygótól megváltozott Föld életterének természeti jelenségei és a közelgő pusztulás emberekre gyakorolt hatásai pontosan és következetesen kidolgozottak. Az ég az éjszakai égbolttal együtt és a levegőben lévő porszemcsék sárgává színeződnek, a napszakok így összemosódnak, megkülönböztethetlenné válnak. Továbbá a sárga beszivárog a főszereplők tudatába is: Júlia úgy érzi magát a sárgás fénytől, mintha csak egy emlékből lenne, míg Ágnes már csak úgy tudja felidézni a gyerekkori emlékeit, hogy azok – még az éjszaka történetek is – sárgás fényben játszanak. A sárga így egyrészt a pusztulás ígéretének tűnik, másrészt összemosza az időt: a szereplők fejében a múltat a jelennel, a becsapódás előtti napokat pedig egyetlen nappá gyűrja össze. Mégis az elkerülhetetlen tragédiának a legerősebb előszele az emberiségen végigfutó, egyre erősödő migrénhullám, az emberek testét időszakosan előtörő görcsök gyötrik, a fájdalom már csak töménytelen mennyiségű gyógyszerrel elviselhető, leginkább egy soha el nem múló front-ra, ahogy a cím is mondja, örök frontra hasonlít. A fájdalom megélése közben gyakran szétfolyik, behatárolhatatlanná válik a szereplők testérzete, míg a becsapódás előtti pillanatokban már a világ és önmaguk érzékelése is összemosódik, érzékszervekkel megállapíthatatlanná, szavakkal is csak nehezen leírhatóvá válik: „Aprónak érzi magát, de a kézfeje és a lába nagyon messzinek tűnik. A kezére néz. Hátralép, a párás levegőt átvilágítja a lámpa fénye, hátralép, de nincs hova, mégsem esik el, aprónak érzi magát, a lába messze van a kezétől, hátralép, de nincs hova. Amikor elkezdődik, egy ideig mintha egyetlen képben állnánk. Lükettetés. Felénk, az arcunk visszanéz, egyetlen pillanatra, aztán átfordulunk. 99942.” (31.)

Az elkerülhetetlen pusztulástól nemcsak az emberek fizikai állapotában áll be változás, hanem a társadalmi szerkezetekben is, a konvenciók megszűnnek, anarchia jön létre. Bár az egész emberi világ ki van téve a fenyegetésnek, de csak a budapesti történéseken keresztül kapunk képet az emberek reakcióiról, amelyek a hírek hallatán kétfelé oszthatók: még csinálni valami fontosat, vagy már nem csinálni semmit. Hutvágner pontos rajzát adja a helyzet által kialakult, meghatározott számú magatartásmintáknak: a tenni akaró tehetetlenségnek, a beletörődésnek, a céltudatos, de valójában cél nélküli menetelésnek, vagy a tömegben sodródásnak. Ezenkívül az elbeszélő erőteljes lírai leírásokkal is él, a masszává olvadó tömeg képei nagyon érzékletesek: „Kicsit még hullámzott a tömeg, mint amikor bedobunk egy követ a vízbe, de hamar össze is zárt a sötét, a fiú alakja elkeveredett a többiek között.” (18.) Az elbeszélő omnipotens, általában a főszereplők és a velük kapcsolatban álló két férfi, Miklós és Marcell nézőpontján keresztül láttatja az eseményeket, viszont többször előfordul, hogy „kívülről” tájékoztat a részletekről, hangja személytelen, tárgyilagos, a tér szempontjából is felülnézeti perspektívát képvisel, a tömeg mozgásáról, viselkedéséről pedig gyakran úgy beszél, mintha a magasból tekintene le rá, mint egy hangyabolyra. Az elbeszélő megemlíti, hogy az emberek felismerték, hogy egyformák – ez a megállapítás nemcsak a személytelen masszává olvadásban talál igazolást, hanem abban a tényben is, hogy akárki akár-

mit tesz vagy nem tesz, ugyanúgy következmények nélkül és nyomtalanul tűnik el, mint mindnyájan. A következménynélküliség ugyanakkor sokakban szabadságérzetet szabadít fel, teret ad a bűnözésnek és az erőszaknak, miközben a szemlélőkből is kiöli az erkölcsi aggályokat, egy halálos áldozatokat követelő tömegverekedés szemtanúja például ijesztőnek, de felszabadítónak találja a látottakat. Vagy egy másik esetben Júlia elkezdi mesélni Miklósnak, hogy látta egy kislány megérőszakolását, de be már nem fejezi a történetet, mert nem is érdeklí igazán, Miklós pedig reméli, hogy az események során legalább meghalt valaki.

Emellett a szereplők a lehetőségek tárházának fogják fel a következménynélküliséget, mégsem mernek élni a legvadabb ötleteikkel, csupán játszanak a gondolattal, hogy most akár úgy is véget vethetnének egy kapcsolatnak, ha beleállítanák az ollót a másikba – de ez a fantázia tett nélkül és reflektálatlanul marad. Legfőképpen Ágnes világképének alapja, hogy minden lépését számtalan lehetőség közül választja ki, és akármerre indulhatna, ahova csak akar – ez a gondolat az egyetlen, ami megnyugtatja. A lány a kamaszkor végén és a felnőttkor elején toporog, szinte életkori sajátságának tűnik az erős hit a saját élete fölötti teljes és kívülről befolyásolhatatlan rendelkezésről, éppen ezért az Apophis miatt végessé vált lehetőségek gondolatára sokáig képtelen reflektálni. Ágnesben akkor kezdődik el a felnőtté válás folyamata, mikor szembenéz a valósággal, reflektál önmagára, és belátja, hogy minden válaszirány végén ugyanaz a pontosan behatárolt idejű pusztulás vár, továbbá, hogy valójában döntésképtelen, hiszen még a boltban is csak véletlenszerűen választ két csoki közül – ám a felnőttiséghez vezető utat már nincs ideje végigjárni.

A véges napjait élő világ mellett a regény másik központi szála Ágnes és Júlia kapcsolatának végakkordja. A két lány jelleme közel áll az egyformasághoz, gondolataik, ötleteik, asszociációik a külön töltött idejükben is gyakran megegyeznek, márpedig a cselekmény ideje alatt fizikailag többet vannak külön, mint együtt. Gondolataik nagy részét mégis a másik tölti ki, képtelenek elszakadni egymástól. Júlia és Ágnes egymásban tükröződése, szakításuk és a vég előtti újra egymásra találásuk felidézheti Kosztolányi *Esti Kornél*-novelláit. A két lány kapcsolata már-már mitikusnak tűnik: nem derül ki, mikor és hogyan kezdődött, mintha a létezésük kezdete óta egymás életében lennének, az összeveszésük és szakításuk konkrét oka sem világos, és annyira egyformák, hogy össze is téveszthetőek. Ráadásul az emlékezetük is a másik viszonylatában működik: Ágnes nem tudja megkülönböztetni a saját és Júlia emlékeit, Júlia pedig mindent elfelejt, amit nem Ágival együtt élt meg. Megcsömörlötten a másiktól, külön próbálnak új életet kezdeni, de minden értelmetlennek és lehetetlennek tűnik így, az új társ keresése is csak kifogás és jobb híján történeti időöltés. Mind Júlia már a kezdetekkor unalomba fúlt szerelmi kapcsolata Miklóssal, mind pedig Ágnes minden mindegy filozófiájú viszonya a nála sokkal idősebb Marcell-lel szinte jelentéktelennek tűnik a két lány közti barátságához képest. Mivel többnyire a lányok nézőpontján keresztül jutunk közelebb az eseményekhez, így párhuzamba kerül a fizikai kín és a lányok egymás miatti szenvedése, valamint a belenyugvás a becsapódásba és az érdektelenné szelídülés Júlia és Ágnes kapcsolatában.

ismerteti. Marcell anyjának növénygondozási szabályaitól kezdve Ágnes ágyban fekvési szokásain át addig, hogy Júlia utálja, ha valaki ráfújja a levegőt. Annak érdekében, hogy megmaradjon az egyenlő arány a világvége leírása és a szereplők magánéleti kálváriájának bemutatása között, s hogy a kettő kiegészítse egymást, nem lehet mindenről elmondani mindent – szerencsére a szerző nem is törekszik erre. Azért, hogy a Júlia és Ágnes közti bonyolult viszonyt érzékeltesse, vagy csak hogy jellemezze szereplőit, Hutvágner gyakran él leírásokkal, s ez a sűrítés egyik eszköze lesz. Továbbá, a szereplők gondolatainak ismertetése által mutatja be, hogyan látják egymást, mit gondolnak a kapcsolataikról, a lányok állandóan, szinte mániákusan konzekvenciákat vonnak le egymásról. Ezek a leírások, bepillantások a gondolatokba többnyire jól működnek és szükségesek, viszont előfordul, hogy a cselekményben vagy a szereplők mozzanataiban nem nyernek sem igazolást, sem cáfolatot. Például Júlia többször gondolja, hogy Ági milyen kerek személyiség, és hogy ő, Júlia csupán kiegészítésnek tűnik mások szemében mellette, viszont erre az állításra Júlia gondolatain kívül, a szöveg más szintjein reflexió nem érkezik. Ám az állítások esetleges kifejtetlensége mégsem kelt hiányérzetet, hiszen a szöveg szerkezete és az ábrázolni kívánt világ töredezettsége teret adnak a kihagyásoknak. Ettől függetlenül sokkal erősebb és hatásosabb a karakterábrázolásban az, mikor a regény leírások helyett apró mozzanatokban mutatja meg a lányokat: „A száján ismeretlen rúzs, amit Ági rondának és természetellenes színűnek lát. Elővesz egy tiszta papírzsepet, és letörli Júlia szájáról a festéket.” (103.)

A szöveg gyakran él kifejezetten lírai képekkel, amelyek hozzájárulnak a szét-esőben lévő világ szétfolyó, összemosódó, feldarabolódó atmoszférájának megteremtéséhez. Ezt az atmoszférát a kötetben lévő rajzok is felerősítik, Mária's Attila illusztrációi párbeszédbe lépnek a szöveggel, kiegészítik azt, új távlatokat nyitnak az értelmezésben. A képregényszerű rajzok a szereplők belső működési mechanizmusait vagy az Apophistól rettegő világ hangulatát igyekeznek megfogni, illetve a szövegben többértelmű, nehezen értelmezhető lírai mozzanatokról adnak képet, s így az illusztrációk irányítják is az értelmezést. Az illusztráció vagy egy eseményt visz végig, akár csak a képregények, vagy nagyobb képeket darabol fel kisebb kockákra, vagy mintha a távolból közeledne: egy-egy tárgy, élőlény képkockáról képkockára egyre részletesebbé válik, hogy aztán egy teljesen más alak képződjön meg. A képek hangulata változóan könnyed és nehéz, humoros és kétségbeesett, gyakran groteszk, rajzolásuk – akár csak a szöveg – részletes és kifejező.

Az *Örök front* egy rétegelt és jól átgondolt szöveg, amely megtartja a saját arányait a szereplőábrázolás és a világ közelgő pusztulása között. A regény atmoszférája a szétfolyásra és a határátlépésre épül, miközben a lírai nyelv és a szerző által ismert megannyi részlet közül a megfelelőek kiválasztásával nagyon intim hangulatot hoz létre, s közben megfoghatóvá és elképzelhetővé teszi a világvégét. (*Kalligram*)

DOBI FRIDA

Híreink

Az *Alföld* folyóirat 2018-ban 12 alkalommal 1552 oldalon jelent meg. 81 költő, 28 író, 60 esszéista és tanulmány szerző, valamint 69 kritikus írásait közöltük. 10 interjút, illetve kerekasztal-beszélgetést jelentettünk meg. Két tematikus számot adtunk ki: januárban *Állat*, októberben *Összeomlás* címmel. Köszönet a munkatársaknak!

Az *Alföld* 2019/1-es *Halál* című tematikus számát január 17-én 17 órától a MODEM-ben mutatjuk be. Vendégeink lesznek: Grecsó Krisztián, Jenei Gyula és Mészáros Márton. Moderál: Áfra János.

Felelős kiadó: IMRE LÁSZLÓ

Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége

Tipográfia: Kass János

Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége

Nyomás: Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen

Felelős vezető: György Géza elnök-vezérigazgató

Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.